

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs I. Vtrum Angelus sit omnino incorporeus. art. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Q V A E S T I O I.

De substantia Angelorum absolute.

Ordo praedemum ad consequentia.

Angeli vocabuli quid significet.

VEVS QVE a quaest. 44. disputavit D. Thomas de generali rerum omnium a Deo emanatione, deque earumdem generali distinctione. Disserit deinceps de particulari creaturarum productione & distinctione. Exorditur vero ab angelica natura omnium praestantissima, cuius tractatio vsque ad quaestionem 64. extenditur.

Nos ergo incipiamus ab explicatione vocabuli, etc. quod nomen est Graecum, idemque significat, quod Latine nuncius. Vnde Ambrosius in cap. 1. Epistola ad Hebraeos, in illa verba quae Paulus ex Psalmo 103. citat: Omnes sunt administratorij spiritus, sciendum est, inquit, quod Angelus nomen est officij non naturae, qui etiam semper sunt spiritus, non semper Angeli vocari possunt. Queris huius naturae nomen: spiritus est. Queris officij? Angelus ex eo, quod est, est spiritus: ex eo quod agit, Angelus, quia alyxos, Graece, nuncius Latine dicitur. Sicut homo nomen est naturae, miles vero nomen est officij: sic qui erant iam spiritus conditi a conditore Deo, faciunt eos Angelos, mittendo eos nunciare, quod iusserit. Haec Ambrosius. Idem docent Hilarius 5. de Trinitate, Augustinus in eadem verba Psalms 103. & 15. de Civitate Dei cap. 23. Gregorius homilia 34. in Evangelia, & habetur in Breuiario Romano, Lectione 5. in festo sancti Michaelis. Isidorus libro 1. Sententiarum de summo bono capite 12. & plerique alij. Id quod satis colligitur ex verbis Psalms 103. citatis. Sensus enim eorum est: Qui facit spiritus, id est, substantias spirituales, corporive expertes, Angelos suos, id est, nuncios suos, iuxta illud Pauli ad Hebraeos capite 1. Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui haereditatem capiunt salutis. Quod fit, vt in Scripturis sanctis conuocatores, & sacerdotes, Angeli in hac significatione dicantur, iuxta illud Malachiae 2. Labia sacerdotum custodient scientiam: quia Angelus Domini exercituum est, id est, nuncius ad docendum populum & denuncianda Domini praeccepta. Ex illud Malachiae cap. 3. Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam: quod Christus Dominus Matthaei capite 11. ad literam dictum fuisse dicit de Ioanne Baptista. Christus etiam Dominus Isaiae cap. 9. iuxta versionem Septuaginta interpretum, magni consilij Angelus, in eadem significatione appellatur. Licet autem nomen Angelus vi suae significationis substantias incorporeas & spirituales non significet, eaque de causa numquam ab antiquis Philosophis tali nomine inueniantur nuncupate, sed vel substantiae separate, & intelligentiae a Peripateticis vocentur, a Platoniceis vero, eae quidem, quae bonae sunt, daemones, id est, sapientes: eae vero, quae sunt male, eae daemones dicantur: attamen ex consuetudine Scripturarum sanctarum, vsuque factorum doctorum, iam nomen Angelus accommodatum est ad significandas eas substantias creatas & completas, quae intellectuales sunt, viderique nequeunt, & ob id spirituales dicuntur.

A partem habet extra partem. Quia vero formae brutorum perfectorum, licet ex Diui Thomae sententia, indiuisibiles sint, nec partem habeant extra partem, sunt tamen formae corporis, & quoad omnes suas potentias atque operationes sunt corporeae, eo quod omnes in organo corporeo resident, suntque in eo extensae: quia etiam licet humanus animus indiuisibilis sit, & quoad aliquas suas potentias & operationes a corpore tamquam a subiecto non pendat, est tamen forma corporis, & quoad multas alias functiones residet in organo corporeo, in quo illas habet extensas, eaque causa fit, cur, non solum B formae brutorum perfectorum, sed etiam humanus animus dicatur quadam ex parte, ratione aliqua corporeus: vt hunc etiam modum corporei excluderet Diuus Thomas ab Angelis, quarit hoc loco, vtum Angeli sint omnino incorporei. Quod si quaestione sequenti articulo primo perit: vtum Angeli habeant corpora naturaliter sibi vnita, quae quaestio superflua videri posset post disputationem huius articuli in sensu, in quo a nobis explicata est: dicendum est, id eo consilio fuisse, vt intelligeretur exactius, qualisnam esset vnio Angelorum cum corporibus assumptis, in quibus saepe apparent, quod tota illa quaestione disputat, neque hic erat proprius locus id exacte examinandi. Porro Diuus Thomas in corpore huius articuli simul probare nititur, dari substantias creatas incorporeas omnino, quas Angelos appellamus: Atque ita simul in initio huius tractationis satisfacere intendit quaestioni an est, in re non satis lumine naturali perspicua.

Error fuit Saducorum non esse Angelos, vt ex illo Actuum capite 21. constat: Saducii dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum. Pharisaei autem utraque consentiunt. Fuit etiam quondam inter Philosophos dubitatum, an essent daemones, prauit Angeli, & quidam ex Peripateticis eos esse negarunt. In quo errore videtur fuisse Aristoteles, idque illum existimasse affirmat Aueroes in Epistola de resurrectione. Etenim vt ex illius operibus colligere licet, nullas alias substantias credidit esse separatas a materia, quam eas, quae orbem mouent: has autem, neque Aristoteles, neque quisquam alius esse malas est arbitratus. Praterea Aristoteles in problematibus part. 30. de arreptitiis, non a daemonebus, sed melancholico humore eos vexari docuit.

Est vero dogma fidei, saltem in eo sensu Angelos esse, quod in rerum natura sunt substantiae quaedam intellectuales create nobilitate excedentes humanam naturam, atque adeo corpora omnia, quae sensibus percipiuntur. Imò esse non solum Angelos bonos & beatos, sed etiam malos, quos daemones appellamus.

Primum colligitur aperte ex Psalms 8. quo in loco de homine ait regius Propheta: Minuisti enim paulo minus ab Angelis. Et constituisti eum super opera manuum tuarum. Eum locum ad Hebraeos 2. exponit etiam Paulus de Christo, quem ait paulo minus, quam Angeli, fuisse minoratum quoad naturam assumptam. Cum ergo humana natura, & praesertim ea quae fuit in Christo, nobilitate excedat corpora omnia, quae sub sensum cadunt: Angeli vero quoad naturam, non vero quoad dona gratiae, Christum nobilitate excedant: efficitur, vt in rerum natura sint substantiae create intellectuales nobilitate excedentes res omnes corporeas, quae sub sensum cadunt. Confirmatur ex illo Concilij Lateranens. 2. capite Firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica: Creator omnium inuisibilium & visibilium.

Error Saducorum Angelos negantium.

Aristoteles videtur negasse malos Angelos esse.

Angeli non solum bonos, sed etiam malos esse dogma fidei.

ARTICVLVS I.

Vtrum Angelus sit omnino incorporeus.

Sensus quaestio.

N quaestione proposita sumitur incorporeum, vt distinguitur contra extensum tam per se, quam per accidens, quale est id omne quod Molina in D. Thom.

spiritualium & corporalium, quae sua omnipotente virtute simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit naturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Consonat etiam illud Symboli: Factorem caeli & terra, visibilium omnium & invisibilium.

Secundum verò, quoad Angelos quidem bonos & beatos, constat ex illo Tobiae cap. 12. Ego sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum. Matthaei 18. Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est. 1. ad Timotheum cap. 5. Testificor coram Deo, & Christo Iesu, & electis Angelis eius, & ex plerisque aliis tam veteris, quam novi Testamenti locis. Quoad malos verò id ipsum manifestum est. Nam Levit. 18. habetur: Nequaquam ultra immolabunt hostias suas demoniis. Deu. 31. Immolauerunt demoniis, & non Deo. Tobiae 3. & sequentibus capitibus celebris illa historia narratur de demone illo, qui vocabatur Asmodaeus, & viros Sarae Raguelis filiae interficiebat, quem Raphael Angelus compescuit. Christus Dominus, cuiusque discipuli, multos spiritus immundos de corporibus hominum eiecerunt, & aliquando legionem integram daemoniorum. 2. Petri cap. 2. Si Deus Angelis peccantibus non peperit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos. Iudas Apostolus in sua Canonica, Angelos, qui non seruauerunt suum principatum, in iudicium magni Dei vinculis aeternis sub caligine seruauit.

Damones esse probatur ex sacris literis.

Item ex variis eorum effectibus.

Angelos esse corporeos qui nam asseuerant secuti Platonicos.

Ut pleraque alia vtriusque Testamenti omittam testimonia, ex innumeris effectibus, qui quotidie cõperiuntur, & à locupletissimis autoribus referuntur, compertissimum est, demones esse: effectus autem sunt, veneficiorum, lamiarum, apparitionum demonum, pactorum cum illis, magicæ artis, arreptiorum, qui adeo mirabilia loquuntur, ut ea nunquam, vel discere, vel audire poterint, missis aliis effectibus plerisque tam deprauatis, ut nõ nisi ab spiritibus nequam euenire possint. Accedunt oracula, & pleraque alia, quæ inter gentes, & olim in demoniorum templis fuerunt, & in hodiernum vsque diem in nouo orbe, in India Orientali, atque in variis Ethiopiarum partibus, aliisque locis perseverant: quæ sanè non aliunde, quam ab spiritibus immundis euenire possunt. Lege Victoriam in relectione de arte Magica numer. 10. & 11. quo in loco copiosè demones esse ostendit, variisque ea de re Philosophorum sententias refert.

An verò Angeli sint corporei, dubium olim fuit. Nam multi ex antiquis Patribus & Doctoribus sensisse videntur eos habere corpora: id quod ex Schola Platonica, cuius erant multi ex eis studiosi, asserente eos esse corporeos, hausisse videntur. Quibusdam ex eis asserunt etiam præbuit, quod referete Augustino q. 3. in Genesim, & 15. de Ciuit. Dei cap. 22. & 23. Cassian. collation. 8. c. 21. & plerisque aliis, vbi Gen. 6. in editione vulgata iuxta veritatem Hebraicam habetur: *Videntes Filij Dei filias hominum quod essent pulchrae, acceperunt, &c.* si nõ in omnibus certè in plerisque codicibus tam Græcis quam Latinis versionis septuaginta interpretum habebatur: *Videntes Angeli Dei filias hominum, &c.* Rursus vbi inferius in editione vulgata habetur: *Gigantes autem erant super terram in diebus illis: postquam enim ingressi sunt Filij Dei ad filias hominum, illaque genuerunt, &c.* In eisdem codicibus habebatur: *Postquam enim ingressi sunt Angeli Dei ad filias hominum, &c.* Antè versionem autem Hierony. versio Septuaginta interpretum, tã Græca quam Latina, erat in vsu in Ecclesiis & apud Patres.

Tertullian.

Antiquissimus itaque Tertullianus in libro de

carne Christi, paulò post medium, credens tres illos Angelos, qui Abraham apparuerunt, carnem assumpsisse humanam sibi substantialiter, ac hypostaticè vnitam, ait: *Constat Angelos carnem non propriam gestasse, ut putà natura substantiæ spiritualis, & si corporis alicuius sui tamen generis, in carnem tamen humanam transfigurabiles ad tempus, ut videri, & congregari cum hominibus possent.* Et in libro de velandis virginibus paulò ante medium illud Gene. 6. citatum, de Angelis intelligit, affirmatque de cælo fuisse lapsos ob concupiscentiam fornicatam, cum eisque nubia contraxisset, atque ex eis filios genuisset. Idem innuit in libro de habitu muliebris, paulò post principium. Quæ sanè minimè asseuerasset, nisi corporeos eos esse credidisset.

Lactantius quoque libro 2. de diuinorum institutio. cap. 15. affirmat, post casum diaboï de cælo, missos fuisse Angelos bonos in custodia hominum, illosque pulchritudine mulierum allectos, sua fornicatione diabolos decipios, mulierum congressibus fuisse inquinatos, atque ita, de Angelis Dei, satellites diaboli esse factos, detrudisque in infernum. Genuisse verò ex mulieribus neque Angelos neque homines, sed quosdam mediàm quandam naturam habentes: hosque esse demones, qui manent in terra, & qui vexant, ac decipiunt homines, in omnemque nequitiam eos perducere conantur. Quare Lactantius quoque Angelos corporeos esse credidit, habere tamen corpora alterius rationis ab iis corporibus, quæ sub sensum cadunt.

Attali secundo loco hunc Lactantij errorem, ut admonerem, nec Tertullianum, nec quemquam alium, ex iis, qui affirmant Angelos corrupti de cælo ob concupiscentiam mulierum, intellexisse de Luciferò & focis, qui ante casum primorum parentum lapsi sunt, sed de quibusdam aliis Angelis, quos arbitrati sunt postea cecidisse, iuxta testimonium illud Genes. 6. præuè intellectum. Ut enim Lactantius luce clariùs hoc affirmat, ita Tertullianus, & alij, qui circa testimonium Genes. 6. errauerunt, casum Luciferi per superbiam, longèque diuersum esse affirmat. Vnde Hieronymus in illud Marth. 6. *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.* aduersus hos omnes ait: *Erubescant ex hac sententia, qui quotidie in cælo ruinas fieri mentiuntur.*

Iustinus martyr in Apolo. 1. pro Christianis ad Senatum: *Angelis, inquit, quos ea de causa parauit, prouidentiam, curationemque tradidit. Angeli autem, qui hunc ordinem deseruissent, cum mulieribus concubuerunt, liberisque procreauerunt, sique sunt qui vulgo demones nominantur.* Quòd si, quæ in Iustino sequuntur, attentè legas, inuenies idem ferè sensisse, quod Lactantium existimasse retulimus.

Methodius in sermone de resurrectione sic loquitur: *Diabolus prauus factus est circa concreditorum ipsi administrationem, & inuidiam contra nos concepit: quemadmodum & qui postea carnes amauerunt, cum filiabus hominum ob concubitus amorem conuersi sunt.*

Eusebius in libro Evangelicæ preparationis capite 4. cum quædam ex Plutarcho, his antea dictis consona, attulisset, addidit: *Vnde mihi suspicio nonniquam incidit, ne ista illa sint, quæ, ante diluuium à gigantibus facta diuina scriptura tenet. De quibus dicitur: Cum autem vidissent Angeli Dei filias hominum, quod essent speciosæ, elegerunt sibi ex illis uxores, ex quibus procreati sunt famosissimi gigantes à seculo. Suspicabitur etiam qui suam villos, & illorum spiritus esse, qui ab hominibus postea diu nuncupati sunt, pugnaque illorum, rumulus & bella esse, quæ fabulosè de Diis scribuntur.* Hæc Euseb.

Consentit ex parte Philo Iudæus in lib. de Gigantibus, codicibus illis translationis Græcæ scriptura.

non expositum
uiri
Abraham
pauca
nem
manam
stanti
nisse.

Lactantius

D. Iustinus martyr

Methodius

Eusebius

Phil. Iudæus

pruaginta interpretum deceptus.

Vindicatur ab errore D. Ambrosius lib. de Noe et arca.

A quibusdam citatur Ambrosius quasi eiusdem fuerit sententia, eod quod in libro de Noe & arca cap. 4. enarrans illa verba: Gigantes erant in terra: dicit, ex Angelis & mulieribus generatos asserit, quos hoc appellat vocabulo, volens eorum exprimere corporis magnitudinem. Certè tamen non fuisse Ambrosium in hoc loco illius sententia, verius est: solum enim arbitratis (iuxta codices quibus utebatur) vbi scriptura habet, Filij Dei, habere, Angelis Dei, dixit, Gigantes illos ex Angelis & mulieribus fuisse generatos, nomine Angelorum iustos, qui ex Seth descendentibus intelligens: paucis namque interiectis subiungit: Plerumque Angelos filios Dei vocat Scriptura, quia ex nullo homine generantur animo. Itaque viros fideles filios suos duci non est aspernatus Deus. Hac Ambrosius ibi. Quibus verbis satis expressit, homines iustos appellatos esse ibi Angelos Dei, hoc est, Dei filios per gratiam. Eodemque modo exponunt locum illum (si iuxta codices illos legendum sit, Angelis Dei) Augustinus q. 3. in Genes. 15. de Ciuitate Dei cap. 23. & plerique alij. Ait namque Augustinus, Ioannem etiam Baptistam, aliisque iustos Angelos Dei in Scriptura fuisse appellatos.

D. Ambrosius alibi in eodem volumine fuisse videtur.

Plus redolent eundem errorem verba illa Ambrosij lib. 1. de virginibus, non longè à fine. Castius Angelos fecit, qui eam seruauit, Angelus est, qui eam perdidit, diabolus est. Quam præclarum est autem Angelos propter intemperantiam suam in saculum cecidisse de caelo, virgines propter castitatem in caelum transisse de saeculo. Hac Ambrosius.

D. Cyprianus.

Idem innuit Cyprianus de singularitate clericorum versus finem, dum ait, Angelos cum feminis cecidisse.

Burgensis et alij error excelsi.

Burgensis additione 1. in 6. cap. Genes. secutus Iosephum lib. 1. antiquitatum cap. 5. & quosdam alios Hebræos, arbitratur, daemones post lapsum in corporibus assumptis congressos cum mulieribus: quæ fuerunt ante diluuium, genuistque ex illis, idque narrare Scripturam in principio illius capituli. Ducitur debili satis argumento. Ait namque, gigantes in Hebræo dici à cadendo, quasi cadentes, vt glossa interlinearis in verbo gigantes adnotauit, nominèque gigantum significari ibi daemones, qui corruerunt, illisq; esse, qui in corporibus assumptis genuerunt ex filiabus hominũ. Quis autem nõ videat sententiam hanc, cum per se absurdam esse, tum vim maximam inferre Scripturæ in eo loco. Quanam quæso ratione daemones possent peccatum Filij Dei eo loco non semel vocabuntur? Præterea gigantes, de quibus ibi est sermo, non intelliguntur illi, qui genuerunt ex filiabus hominum, vt ex ipso contextu Scripturæ est manifestum, sed qui geniti sunt ex Filiis Dei & filiabus hominum: hi autem proculdubio homines erant. Præterea aliàs saepe in Scriptura sermo est de Gigantibus, eodem prorsus vocabulo significatis: cum tamen de hominibus, & non de daemonibus sit sermo. Rationes autem impositionis illius nominis in idiome Hebræo tradunt multas Lycopmanus in eum locum, & plerique alij.

Gigantes.

Subiungit Burgensis hanc suam sententiam consonam esse beato Augustino 15. de Ciuitate Dei cap. 23. ait namque: Creberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab eis qui experti essent, de quorum fide dubitandum non est, audisse affirmant, Syluanos, Panes, & Faunos, quos vulgo incubos vocant, improbos saepe exiisse mulieribus, & earum appetisse, ac peregrisse concubium, & quosdam daemones, quos Drusius Galli nuncupant, hanc assidue immunditiam, & tentare, & efficere plures talesque asseuerant, vt hoc negare impudenti vi-

Molina in D. Thom.

A deatur. Hac Augustinus.

Verum licet negandum non sit daemones in corporibus assumptis, atportatogue femine calido aliquo hominis, qui se polluat, aut alterius animalis, posse, imò reipia nostris etiam temporibus concubuisse, generasseque ex femina, vel hominem, vel monstrum pro qualitate feminis, quæ tamen res genita non erit filius daemones, sed eius animalis, à quo decisum fuit semen, nihilominus notissimum est, Burgensis sententiam Augustino aduersari illo eodem capite, & aliàs saepe.

Sunt multi alij Patres & Doctores, qui, nequam fundati testimonio illo Genes. 6. arbitrantur nihilominus Angelos corporeos esse, corpore tamen alterius rationis à nostro: aut certè plus in eam partem, quam in contrariam, propendunt. Ita censent Origenes 1. lib. Periarchon. cap. 6. & lib. 2. cap. 2. Philo in opificio sex dierum. Basilus in libro de Spiritu sancto cap. 16. vbi ait: In celestibus viriutibus, substantia quidem earum, purè spiritus, est aereus aut ignis immaterialis iuxta id quod scriptum est: Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Ea propter, & in loco sunt, & sunt visibiles, dum iis, qui digni sunt, apparent in specie propriorum corporũ. Gregorius Nazianzenus, oratione 34. 38. & 42. Damascenus lib. 2. fidei Orthodoxæ cap. 3. licet Angelos incorporeos, & immateriales esse dicant arbitrantur tamen eos esse aereæ, aut igneæ cuiusdam immaterialis substantiæ, iuxta illud: Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos flammam ignis. Adiungit Gregorius Nazianzenus: Vel alterius similis substantiæ. Damascenus item hæc addit: Angelus incorporeus & immaterialis dicitur, quantum ad nos. Nam omne ad Deum collatum (qui solus incorporeus est) crassum & materiale comperitur: sola enim verè immaterialis & incorporea diuinitas. D. Thomas hoc loco in responsione ad primum exponere conatur hunc locum Damasceni, & certè Damascenus eodem capite subiungit, Angelum non habere trinam dimensionem, atque adeo esse expetrem quantitatatis. Cui subscribit Cassianus collatione 7. cap. 13.

Origenes, Philo, D. Basilus.

D. Gregorius Nazianz.

D. Damasc.

D. Augustinus.

Augustinus præterea 2. super Genesim ad litteram capite 17. de daemonebus ait: Quædam vera nosse partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, & c. Et libro 3. capite 1. Et si daemones, inquit, aereæ sunt animalia, quoniam corporum aereorum natura vigent. Epist. 115. ad Nebridium affirmat, Angelos esse animalia aereæ, seu æthereæ acerrimi sensus. 3. libro de Trinitate c. 1. ait: eos habere corpus spirituale, non cui subdantur, sed quod subduntur gerunt. 11. de Ciuitate Dei cap. 23. affirmat daemones pessimum habere corpus aereum. & lib. 15. cap. 23. ait, se non audere definire, an Angeli, corpore aereois a corporali, possint etiam hanc pati libidinem, vt quomodo possint, sentientibus feminis miscantur. Et in enarratione Psalmi 85. & 145. asserit, corpora beatorum futura post resurrectionem, qualia sunt corpora Angelorum. Posteriorique loco ait, corpus angelicum inferius esse anima.

Multi (vt Magister in 2. dist. 8. refert, annuerque viderit) voluerunt Augustinum, non ex propria, sed ex Platoniorum sententia fuisse locutum, in eumque modum eum exponunt D. Thomas, quaestione sequenti artic. 1. D. Bonauentura in 2. dist. 8. quaest. 1. & plures alij. Potestque id confirmari, quoniam 21. de Ciuitate Dei cap. 10. sic scribit: Sunt quædam sua etiam daemonebus corpora, sicut doctis hominibus visum est ex isto aere crasso & humido. Paucisque interiectis subiungit: Si autem quisquam nullo habere corpora daemones asseuerat, non est de hac re,

Y Y 3 aut

aut laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Et in Enchiridio cap. 59. difficilem reputat questionem, vtrum Angeli corpora habeant cõtractabilia, an non, adductisque rationibus in vtramque partem, concludit: Cum ista quærentur, & ea sicut potest quisque coniectat, non inuoluntate exercentur ingenia, si adhibeatur disputatio moderata, & absit error opinantium se scire, quod nesciunt. Quid enim opus est ut hac, atque huiusmodi, affirmentur, vel negentur, vel desinantur cum discrimine, quando sine crimine nesciuntur. Hæc Augustinus ibi. Verum licet hæc testimonia satis probent, Augustinum nõ mordicus adhæsisse illi sententiæ, neque eam ut certam habuisse, negandum tamen non est, illum in ea fuisse sententiam, ut satis ex testimoniis paulõ ante relatis est manifestum. Primo tamen libro retract. c. 11.

Angelorum, inquit, sanctorum nomine omnem sanctam creaturam spiritualem, in Dei secreto, atque occulto ministerio constitutam nunc appellauerim: sed spiritus Angelicos sancta Scriptura nomine animarum significare non solet. Verum tamen neque hoc testimonium conuincit Augustinum retractasse priorem sententiam: tam enim ipse, quam plerique alij sancti citati, & citandi, nomine spiritus intelligunt quamcumque substantiam inuisibilem, ac tenuem, siue corpus sit, siue nõ.

Gennadius item in libro qui sub nomine Augustini de Ecclesiasticis dogmatibus inscribitur c. 11. Nihil, inquit, incorporeum, & inuisibile naturam credendum, nisi solum Deum. Et cap. 12. Creatura omnis corporea est, Angeli, & omnes cœlestes virtutes corporee, licet non carne subsistant. Cassianus collatione septima capite 13. negat Angelos esse incorporeos, licet tenuiora dicat esse eorum corpora, quam nostra.

Gregorius etiam, dum in homilia de Epiphania Angelos animalia rationalia appellat, videtur etiam esse in eadem sententia. Athanasius etiam in libro de communi essentia, Angelum appellat animal rationale. Bernardus sermone 5. in Cantica affirmat Angelos habere corpora, eisque indigere, ut de loco ad locum transeant, nobisque subueniant. Vtrum verò eiusmodi corpora sint eis innata, ita ut Angeli animalia sint, at immortalia, corruptionique minimè obnoxia, an verò ea assumant, ac deponant, quando oportet, ait varios varia sentire, seque in ea re nihil habere certum. Et sermone 6. sequenti propendere videtur in eam partem, quæ dicit, eos esse corporeos. Id quod ex quinto de consideratione ad Eugenium clariùs constat. De Angelis namque sanctis ait, eos esse corporee aethere, immortalitate perpetuos, impassibiles, sed factos, id est, gratia, non natura. Subiungit tamen: Quamquam de corporibus horum, non modo vnde sum, sed an aliquatenus sint, hæret sententia aliquorum. Vnde si quis inter opinabilia magis id ponendum censuerit, non contendo. Hæc Bernardus.

Rupertus quoque Abbas 1. de Trinitate cap. 11. & lib. 1. in Genes. c. 11. & lib. 1. de victoria verbi Dei c. 26. & 28. Angelos corporeos esse affirmat. Quamuis cap. 28. citato addat, non esse id adeo certum, quin oppositum possit probabiliter asseruari. Augustinus Eugubinus in illud Psalmi 103. Qui facis Angelos tuos spiritus: Platonici, inquit, & Christiani summa concordia fatentur demones aereos esse corpore, & habitatione. An autem id de Angelis dici possit, non facile nunc asseruerim. Videtur tamen tam in antecedentibus, quam in sequentibus affirmare, omnes Angelos esse corporeos.

Caicetanus in illud ad Ephes. 2. Secundum principem potestatis aëris huius, ait: Crediderim ego demones esse spiritus aereos, & id consonare vera philosophia rationi. Vt quemadmodum inuenitur vegetatiuum sine

A sensitiuum, & sensitiuum sine secundum locum motiuo, & intellectuuum sine secundum locum motiuo: ita inueniatur secundum locum motiuum sine sensitiuo: quod est potius huiusmodi aereos spiritus constantes ex intellectu & secundum locum motiuo: & est sermo de motu progressivo absque sensitiuo. Sed hæc diffusioem exigentia tractatum, quam locum iste compatiatur. Verum appellatione aëris non intelligo elementum aëris, sed subtile corpus nostris sensibus ignotum, corpus simplex, ac incorruptibile, naturam moueri localiter ab anima ad omnes differentias positionis, absque repugnantia aliqua ex natura corporis: sicut corpus caeleste naturam est moueri circulariter in ea velocitate, qua sua anima mouetur. Hæc Caicet.

B Quod plus ponderis habere videtur in confirmationem sententiæ tot Patrum ac Doctorum est, quod in Concilio Nicæno 2. à Patribus videtur approbata sententiæ, quæ dicit Angelos esse corporeos. Cum enim in eo Concilio de cultu & adoratione imaginum ageretur, actione 1. lectus est liber Iohannis Thessalonicensis Episcopi, in quo cum gentili quodam Philosopho disputans, inter alia dixit, quæ sequuntur. De Angelis, & Archangelis, & eorum potestatibus, quibus, & nostras animas adiungo, ipsa Catholica Ecclesia sic sentit: esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes & inuisibiles, ut vos gentiles dicitis: verum tenui corpore præditos, & aereos siue igneos, ut scriptum est. Qui facit Angelos suos spiritus & ministros eius ignem vrentem. Sic autem multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus, quoru est Basilus cognomento Magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus, & informabilis: intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles picture existunt: quare etiam in loco existunt, & circumferentiam habent. Quamquam autem non sunt, ut nos, corporei, ut pote ex quatuor elementis, & crassa illa materia, nemo tamen vel Angelos, vel demones, vel animas dixerit incorporeas: multoties enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis, quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos, non ut Deum, sed ut creaturas intelligibiles & ministros Dei: non tamen verè incorporeos, pingimus, & colimus. Quod autem forma hominis pingantur, in causa est, quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines obierunt. Hæc ex libro illo. Cum autem his perlectis Tarasius Patriarcha dixisset: ostendit Pater, quod Angelos pingere oporteat, quando circumscripti possunt, & ut homines apparuerunt: Synodus respondit, Etiam Domine.

C His non obstantibus, affirmandum est cum communi Scholasticorum sententia, Angelos incorporeos esse. Et quamuis contraria sententia, etiam post definitionem Concilij Lateranensis 2. quam subiciemus, non sit erroris condemnanda, certè non est fati tuta: sed temeritatis culpandos esse censo Caicetanum, & quotquot post eam definitionem illi sententiæ adhæserunt, quicquid Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ annotatione 8. dicat.

Nostra ergo, & communis Scholasticorum sententia, probatur primò. Quoniam in Concilio Lateranensi capite Firmius, de summa Trinitate & fide Catholica in hunc modum definitum est. Vnum est vniuersorum principium, creator omnium inuisibilium & visibilium, spiritualium & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus verò & demones alij à Deo quidem naturæ creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Hæc Concilium illud. Cum verò diuidat spiritualem creaturam in

E

Angeli
spiritus
sua
sua
sua

corpo

corporali, dicatque Angelicam esse spirituale, perspicue affirmat, Angelum non esse corporeum, sed esse spiritum, ut spiritus distinguitur contra corpus, & non ut spiritus dicitur etiam aer & ventus. Item cum nomine corporalis creaturae exponat Concilium intelligi creaturam mundanam, manifestum est Patres Concilij intellexisse, Angelos neque aëreo, nec igneo, nec caelesti corpore constare, ex quibus mundana corporeave creatura etiam coalescit. Præterea cum Concilium subiungat, *naturam humanam esse quasi communem, quia constituitur ex corpore & spiritu*: constat autem rationalem animum indiuisibilem ac incorporeum esse secundum suam substantiam, hoc est, expertem quantitatis ac dimensionis: alioquin nec esse posset penetratiue cum corpore humano in eodem loco, nec Concilium ipsum distinguere eum à corpore, dicens *naturam humanam esse constitutam ex spiritu & corpore*: euidenter colligitur, Concilium paulo ante locutum fuisse de spiritu, ut distinguitur à corpore, & à re corporea. Denique cum Concilium dicat, diabolum, & alios demones creatos fuisse à Deo natura bonos, & tam ipsum quam Scriptura sacra aperte innuunt pares eiusdemque rationis in naturalibus fuisse ante peccatum cum Angelis bonis: natura autè post peccatum fuerit eadem, quæ erat ante peccatum, ut Dionysius cæterique Theologi affirmant, luménque ipsum naturæ docet: ridicula sanè est illorù sententia qui affirmant, demones habere corpora aërea, & de Angelis bonis dubitare an corpora habeant de eadè substantia.

Iouerius, & Miranda in summis Conciliorù, post verba Concilij Nicæni, quæ retulimus, subiungunt, *neque illam Concilij Nicæni, neque hanc Concilij Lateranensis fuisse definitionem Ecclesie, quod Angeli corporei, aut incorporei sint*: sed Patres Concilij Nicæni, supponentes tamquam veram sententiã Platoniorù, quæ tunc cõmuniõ erat in Ecclesia, fuisse eo modo locutos: nec id intèditisse definire, sed solùm imagines, etiam Angelorum, habendas venerandasque esse, atque adeo esse in eum finè depingendas: quod in eo Concilio controuertebatur. Patres verò Concilij Lateranensis, supponentes tamquam veram sententiã, quæ iam eo tempore communis erat & recepta, fuisse eo modo locutos, non intendentes tamen id definire, sed solùm, *Deum esse principium vniuersorum tam visibilibus, quam inuisibilibus*. At certè Patres Concilij Lateranensis instar definitiõ loquuntur, in fidei quæ definitione illa inseruerunt tãquam illius partem: neque video, si id definire intendissent, quibus aliis verbis, aut qua alia forma vti debuissent. Et saltem ingens est temeritas, ne amplius dicam, post eam approbatõnem illius opinionis, dum in eum modum definitio illa fidei lata est, à communi Scholasticorum sententiã discedere: tametsi ante expressiorem aliam Ecclesie definitiõnem non sit id tamquam error condemnandum. Quod ad Concilium Nicænum attinet, manifestum est, id non esse definitiõnem Ecclesie: tam enim tota ea actiõne quinta quàm præcedentibus, & sexta sequenti, expenduntur sententiæ Patrum, vsus, & traditiõ perpetua Ecclesie, circa vsum & veneratiõnem imaginum, & denique ea quæ inducere poterant ad definitiõnem conscribendam, & tandem actiõne septima conscripta, editaque est definitio. Quare quæ ex eo libro Ioannis Thessalonicensis lecta expensaque in quadam parte illius quintæ actiõnis fuerunt, solùm fuerunt discussio & consultatiõ quædam circa vnum ex iis, quæ eos inducere poterant ad definitiõnem conscribendam: Spiritus sanctus autem licet in Conciliis assistat, ut Ecclesia in suis defini-

tionibus non erret, non tamen, ut non erret in singulis, ex quibus ad definiendum ducitur.

Secundò probatur nòstra sententia, quia in Scripturis sanctis nomine, *spiritus*, res incorporea ut plurimum intelligitur, iuxta illud Ioan. 4. *Spiritus est Deus*. Eccl. 12. *Reuertatur puluis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum*. Ioann. 19. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et inclinato capite tradidit spiritum*: in Scripturis autem sanctis Angeli spiritus nuncupantur, ut patet ex illo Psalmi 103. *Qui facit Angelos suos spiritus*. Et in Euangelio demon *spiritus immundus vocatur*. Et Lucas Act. cap. 23. pro eodem reputat Angelum, & spiritum, dum ait: *Sadducei dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum*. Pharisæi autem utraque confitentur, resurrectionem scilicet, & Angelum atque spiritum, quæ pro eodè accipiuntur: error quippe Sadducæorum inde ortum habuit, quòd non credebant esse res nisi corporeas, ideòque negabant Angelos esse, supponentes nomine Angelorum res incorporeas significari.

Tertiò probatur, quoniam cum Christus Luc. 8. spiritum immundum interrogaret: *Quod tibi nomen est, respondit, Legio*, additque Euangelista: *Quia intrauerant demonia multa in eum, & rogabant illum ne imperaret illi, ut in abyssum irent*. Legio autè demoniorum sex mille sexcentos sexaginta sex cõplectitur. Cum ergo si demonia corporea sint, sit prorsus incredibile vnum hominem tot posse capere: consequens profectò est, demonia corporea non esse.

Quartò, cum intellectus non sit actus corporis, neque in organo resideat corporeo, sanè si Angeli, qui intellectu præditi sunt, corporei essent, constarent corpore & animo spirituali, in quo solo resideret intellectus: non secus atque homo constat corpore & animo intellectuali, in quo residet intellectus: sed substantia intellectualis non vnitur corpori, nisi propter actum intelligendi, ut videlicet mediantibus viribus sentientibus ministrantur phantasmata, ac species ad intelligendum proportionate & accommodatæ: ergo si in Angelo datur intellectualis animus corpori vnitus, utique in Angelo erunt sensus, & per consequens complexio ad sensum necessaria, atque adeo Angelus poterit suapte natura corrumpi, indigebitque nutritione ac cibo, non secus ac cætera animalia: cum ergo hæc absurda sint, dicendum profectò erit, Angelos esse incorporeos. Confirmari potest hæc ratio, quoniam Angelus, neque ad intelligendum & volendum, neque ad motum ab vno loco in alium indiget corpore, neque designabitur aliqua alia operatiõ, ad quam corpore indigeat: ergo non est ei corpus collatum ab autore nature.

Quintò, si Angeli essent corporei, demones non possent moueri tanta celeritate, quanta compertum est eos moueri, & quantam innuit testimoniũ illud Iob 1. *Circuui terram & perambulauit eam*: neque possent mouere tanta celeritate, quanta compertum est eos mouere homines. Item Angeli mouetes cælum non possent esse penetratiue cum cælo: quare indigerent cavitatibus in cælo, in quibus residerent, & vnde mouerent orbis: cumque incredibile sit vnum Angelum ambire totam circumferentiã cæli, præsertim si Angeli sint corporei, sanè vel dicendum esset eos deferri cum orbibus in ipsis cavitatibus, vel dari intra cælos aliud corpus, ne cum cælo pertransit, Angelusque reliquit aliquid cavitatis, detur in ea spatium vacuum. Præterea cum communis sententiã sit Angelos in cælo fuisse creatos, indeque demones corruisse per peccatum, imò

id innuat apertè Scriptura sacræ trāsire nequiuissent per cælum, nisi vel cælum distrūperetur, vel interueniret miraculū: quæ omnia absurda sunt. Itē quoniam dæmones ante peccatum, & Angeli boni ante beatitudinem, nequiuissent esse in cælo, nisi essent in eo vacuitates repletæ corpore aliquo fluido, quod cederet Angelis cum de vno loco tranfire vellent in aliū. Postremò, si Angeli essent corporei, nõ possent mouere orbem tanta celeritate, quanta eos mouent, & defatigarētur: quæ omnia cum absurda sint, dicendum est Angelos esse incorporeos: quod etiam affirmat Arist. 12. Metaph. tex. 49. aliisque in locis.

D. Dionysii
Areopagita
in hac esse
sententia.

Accedit, quòd hæc est aperta sententia Dionysij Areopagita, cuius autoritas, tum in aliis omnibus, tum præcipuè circa ea, quæ ad Angelos spectant, est maxima. Quarto namque capite de diuinis nominibus: Deus, inquit, per se, ipsaq, essentia sua, iis que sunt omnibus pro eorum captu totius bonitatis radios emittit. His radiis scilicet ac influxu) consistunt omnes: & que ratione cernuntur (quasi dicat non sensu) & qua mente prædita sunt essentia, atque virtutes & actiones. Horum vi sunt, vitæque habent sempiternam, & qua immitti non potest, ab omni interitu, morte, materia, ortuque soluta ac libera, neque in eas cadit instabilis, fluxa, & que aliàs aliter fertur mutatio: ea denique, & ut corporea ac materia vacantes intelliguntur: & ut mentes præstanti modo intelligunt, &c. Et infra: Angeli ad Dei similitudinem, quoad eius fieri potest, expressi sunt, bonitatisque speciem præ se ferunt. Et rursus: Imago, inquit, Dei est Angelus, latentis lucis declaratio, speculum nitidum, perlucidissimum, integrum, incorporeum, non inquinatum (loquitur de bonis) quod recipit vniuersam, si fas est dictis figura diuina bonitatis pulchritudinē. Sanè si corporei essent, non quoad fieri posset, essent ad Dei similitudinem expressi, neque vniuersam figuræ diuinæ bonitatis pulchritudinē reciperent, quandoquidè magis Deo essent similes, si corpore carerent: nullūque negare potest per Dei omnipotentiam esse posse creaturas incorporeas præditas intellectu, quippe cum id nullam contradictionem inuoluat. Atque hoc est, quòd D. Thomas intendit ratione naturali, quæ in corpore articuli cõfiscit, nẽpe quòd cum creaturæ intellectuali nõ repugnet, ut sit prorsus incorporea: eò quòd intellectus ex natura sua, actusque intelligendi minime à corpore pendeat, tamquã à subiecto: pulchritudo verò vniuersi postulet, ut ea natura, si esse possit, sit, ut in hoc vniuerso dentur omnes gradus, saltem in genere, qui esse possunt, concedendum est eam naturam esse in hoc vniuerso. Est verò solum ratio congruentiæ, quòd Deus id ita disposuerit. Capite præterea 7. de Angelis ait Dionysius: Ab omni materia, multitudinēque (id est, partium cõpositione) & admixtione soluta ac libera mentes sine materia equaliter, &c. Item de cœlesti Hierarchia, cap. 1. & 2. ac aliàs sæpe docet Angelos esse materiæ expertes, corporeque & figura, solaque mente concipi ac videri posse.

D. Gregor.
Nyssenus.

In eadem sententia sunt qui sequuntur. Gregorius Nyssenus in libro de oratione, in expositione illorum verborum, hæc voluntas tua: Omnis, inquit, creatura rationalis partim in incorpoream, partim in corpoream naturam diuisa est. Est autem Angelica quidam incorporea, altera verò species nos sumus. Atque illa quidem incorporea cum sit, sola mente comprehenditur.

D. Chrysof.

Chryostomus, cum aliàs sæpe, tum homil. 22. in Genesim, Angelum incorpoream spiritualēque esse naturam affirmat, ideòque concumbere, generareque ex mulieribus nequiuisse.

D. Cyrillus.

Cyrillus lib. 4. in Ioan. cap. 10. Furoris, inquit, penis plenum est, Angelos qui natura incorporei sunt,

A ruidiori vi alimento putare: patet enim quia spiritus sunt, naturaque intellectus.

Gregorius 4. lib. Dialogorum, cap. 29. quo in loco D. Greg.

ex eo probat animas pati posse ab igne corporeo inferni, quia Angeli etiam, cum sint incorporei, ab eo discruciat. Atque in persona Petri, quem respondentem introducit, subiungit: Nemo sanè sapiens Angelos esse incorporeos negabit. Vnde ad locum ex homilia de Epiphania, supra pro contraria sententia relatum, responder D. Thomas quæstione sequenti artic. 1. ad secundum, Gregorium in eo loco metaphoricè appellasse Angelum animal rationale, propter similitudinē rationis, quã cum homine habet.

B Ad illum ergo locum Genes. 6. à quo multi ducti sunt in eam sententiam, ut dicerent Angelos esse corporeos, dicendum est, duobus modis exponi.

Altero ita, ut nomine filiorum Dei intelligantur posterii Seth, qui erant iusti & sancti, atque adeò Dei filij per adoptionem, nomine verò filiarum hominum, intelligantur filia de stirpe Cain, quæ erant pessima. Eaque de causa Seth cauerat, ne posterii sui contraherent matrimonia cum posteris Cain. Hoc modo exponunt eum locum Augustinus 15. de ciuitate Dei, cap. 23. q. 3. in Genesim. Chylostomus homil. 22. in Genesim. Cyrillus lib. 9. contra Iulianum, Theodoretus, Gennadius, Albinus, Eucherius, Rupertus dum interpretatur eum locum, Cassianus collat. 8. cap. 23. & plerique alij.

C Altero modo exponitur, ita nimirum, ut nomine filiorum Dei, intelligantur filij iudicum, principum, ac potentum: nomine verò filiarum hominum intelligantur communes, plebeiaque mulieres, quasi per potentiam & tyrannidem filij potentum acceperint pro arbitratu mulieres, quacumque volebant, eisque abusi fuerint: affuevit autem sacra Scriptura retores ac potentes Deos appellare. Cum enim Deus à prouidendo & præuidendo, ut in superioribus cum Dionysio, Clemente Alexandrino, Damasceno & aliis explicauimus, dictus sit, retores aut potentes, quorum est prouidere & præuidere ea, quæ ad reliquos spectant, dicuntur etiam Dij iuxta eius vocabuli significationem. Vnde Exodi 7. ait Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis, id est, principatum ac imperiū super illum habentem, ratione eorum, quæ contra illum exerces. Et cap. 22. Dominus domus applicabitur ad Deos, id est, ad iudices. Et rursus: Dis non detrahes, id est, maioribus ac rectoribus, quibus parere debes. Plal. 81. Deus stetit in synagoga Deorum, id est, rectorum ac potentum. Plal. 49. Deus Deorum locus est, id est, Deus qui creator est principum ac rectorum omnium. In ea denique significatione 2. ad Corinth. 4. Diabolus appellatur à Paulo, Deus huius sæculi, id est, princeps & rector malorum, iuxta illud ad Ephes. 6. Ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi retores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cœlestibus. Cum hac expositione cõsentiant Paraphrases Chaldaicas, translatio Sanctis Pagnini, ac Symmachi. Vbi enim in editione vulgata habetur, filij Dei, Paraphrases transfert, filij potentum, Sanctes Pagninus, filij iudicum, & Symmachus, filij potentum, ut Hieronymus in quæstionibus Hebraicis paulò post initium refert.

E Addere possumus tertiam expositionem eiusdem loci, ut nomine filiorum Dei, intelligantur iusti omnes, qui ea tempestate erant in orbe, quasi sensus sit: Iusti, filijque Dei per adoptionem, qui ea erant tempestate, capri pulchritudine mulierum à iustitia deciderunt, adeoque adulteria, & alia flagitia, carnis præter

praesertim, inundare ceperunt, vt de diluuij tempore Scriptura dicit: *omnis caro corruperat viam suam, dictumque sit ad Noë: Te vidi iustum coram me in generatione hac.* Cum autem natura tunc in suo robore perflueret, luxuriamque intemperantia circa cibum & potum committeretur, id in causa fuit, vt tunc proceriores, ac robustiores homines procrearentur, quam vsquam antea, aut post diluuium: tamen est negandum non sit, & ante illud saeculum, & post diluuium fuisse gigantes aliquos, vt Augustinus 15. de ciuitate Dei, cap. 3. & alij animaduertendum censuerunt.

In responsione ad tertium obserua quod D. Thomas ait, nempe circumscribi terminis localibus esse proprium corporum: circumscribi vero terminis essentialibus esse commune omnibus creaturis, eod quod vnaquaque finita sit quoad latitudinem perfectionis essentialis. Solius vero Dei esse nullis terminis essentialibus circumscribi: eod quod infinita & illimitata sit perfectionis essentialis.

ARTICVLVS II.

Virum Angelus sit compositus ex materia & forma.

VONIAM inter eos, qui Angelos censent omnino esse incorporeos, non defuerunt, qui nihilominus arbitrarentur eos materia & forma constare, necesse fuit post decisionem quaestionis articuli praecedentis, hanc quoque excitare.

Sententia Auicbron.

Auicbron in libro fontis vitae asseruit, Angelos materia & forma constare, eorumque materiam esse eiusdem rationis ac speciei cum materia corporearum substantiarum. Ducebatur in eam opinionem, quoniam Angeli conueniunt in aliquo cum substantiis corporeis, & in aliquo ab eisdem differunt, arbitraturque differentiam non esse aliud, quam formam, id vero in quo conueniunt esse materiam eiusdem rationis in Angelis & substantiis corporeis: addebat tamen, a natura formae substantiarum corporearum resultare quantitatem in eam materiam, eaque de causa substantias illas esse corporeas, formam vero Angelorum non esse eius naturae, vt ab ea quantitas emanaret, & ideo Angelos esse incorporeos, esto materiam habeant eiusdem rationis cum materia corporum.

Angelus non constare materia.

Præter rationes D. Thomae hoc loco impugnari posset commentum hoc rationibus omnibus, quibus ostendi solet materiam caelorum non esse eiusdem rationis & speciei cum materia rerum inferiorum: omnes enim simili modo probant, in Angelis, suprae natura corruptionis expertibus, esse non posse materiam eiusdem speciei cum materia rerum sublanarium. Quia tamen, vt in tractatu de opere sex dierum dicemus, arbitramur materiam caelorum eiusdem rationis esse cum materia horum inferiorum, rationesque illas nihil valere, eas praetermittimus. Solum ergo addemus eas, quae sequuntur. Prima sit, in quo Angeli & substantiae corporeae conueniunt, est substantia genus supremum in praedicamento substantiae: sed id non est materia, quia materia est ens incompletum, genus autem illud est completum: ergo ex conuenientia in aliquo vniuoco, Angelis cum corporibus communi, perperam colligitur materia eiusdem rationis quae Angelis & corporibus sit communis. Secunda, species omnes colorum habent genus ipsis commune, nempe colorem in commune, differuntque inter se: & tamen

A non constant materia & forma: ergo ex eo quod Angeli conueniant cum corporibus in aliquo vniuoco, differantque ab illis, non recte colligitur eos constare materia & forma: genus namque non est materia, sed habet se instar materiae, & differentia non est forma physica, sed habet se instar formae physicae, vt Aristoteles 8. Metaph. textu 9. est autor, quatenus videlicet genus contrahitur ac determinatur ad speciem per differentiam, non secus ac materia physica determinatur ad speciem per formam physicam: quare necesse non est, ea, quae genere & differentia constant, materia quoque & forma physicis constare: neque in his, quae materia & forma constant, genus est sola materia, aut desumitur à sola materia, sed à materia & forma simul, vt prima de generatione, cap. 4. copiose ostendimus.

B hoc loco cauetenda est etiam opinio Durandi in 2. dist. 3. q. 1. asserentis, nec Angelos, nec accidentia constare genere & differentia, sed sola composita ex materia & forma substantiali, quasi in iis solum genus & differentia intrinsece includantur, quae materia & forma substantiali constant. Ad genus namque & differentiam, quae partes sunt essentialis, non physicae, sed metaphysicae, satis est distinctio formalis diuersorum graduum in eadem re, partes physicas non habente, repletorum. Quae sane distinctio optimè esse potest in accidentibus, & in Angelis, reque ipsa est, quod Durandus loco citato non aduertit, & ideo inducere conatur opinionem, quae artem praedicamentorum omnino destruit.

Opinio Durandi negat Angelos, & accidentia constare genere & differentia. Reuocatur.

C Diuis Bonauentura in 2. dist. 3. art. 1. q. 1. & 2. si attentè legatur, neque transuerso vngue distat ab opinione Auicbronis quam explicauimus: tamen non innitatur fundamento Auicbronis, sed mutabilitatis quae est in Angelo, ac aliis, quae poteris legere apud eum. Ait namque, non solum Angelos constare

D. Bonauenturae sententia asserentis Angelos materia constare improbat.

D materia & forma, sed etiam materiam Angelorum & corporum, si metaphysice simpliciterque consideretur, esse eiusdem prorsus rationis: à diuersitate vero formarum, quibus in Angelis & corporibus informatur, provenire quod in corporibus quantitatem habeat, diuidique possit, in Angelis vero minime. Quoniam verò opinio satis in se dura est & absurda, neque vlla erat necessitas (si in Angelis anima concedantur) quare illae materiae vniuerentur, cum ex se non minus concedenda sint subsistentes, quam nostrae, neque fuerit ea necessitas, eas vniendi corporibus quae erat in nostris, id quod sufficienter ostendit Angelos non constare anima & materia, & denique quoniam fundamenta D. Bonauenturae nullam continent difficultatem, superuacaneum duxi longiorem circa eam texere disputationem.

E Richardus in 2. dist. 3. art. 1. q. 2. & art. 2. q. 1. & 2. & Aureolus apud Capreolum in 2. dist. 3. q. 1. in argumentis contra primam conclusionem similiter asserunt Angelos, & esse incorporeos, & constare forma & materia, alterius tamen rationis à materia rerum corporearum. Fundamentum Richardi est, quoniam Angelus mouet seipsum quoad cognitionem & alias operationes, quare, inquit, admittenda est

Richardus & Aureoli similes sententia reuocatur.

F in eo pars quae moueatur, & sit potentia passiva, atque adeò admittenda est in eo materia, & rursus admittenda est in eo pars realiter distincta quae moueat & sit actus ac forma: eod quod ex Aristotele 7. & 8. Physicorum, idem non possit mouere seipsum. Hoc tamen argumentum, cui Richardus innititur, dissolutum fuit 8. Physicorum: intellectus enim Angelicus vnà cum specie intelligibili concurrens efficienter ad intellectum, solus verò intellectus eam suscipit: vt autem, iuxta sensum Aristotelis eo loco, id non sit, idem